

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; narečnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 17.

V Ljubljani, 1. septembra 1874.

Tečaj XV.

Veljava učiteljeva pri učencih. *)

Nahajajo se učitelji, kateri pri naj boljši volji in ukljub obilnemu grajanju in kaznovanju v svoji šoli ne morejo ohraniti pravega reda in miru. Drugi si pa brez posebnega prizadevanja prav lahko napravijo mir in red. Kaj je temu vzrok? Naj večkrat manjka unim veljave in spoštovanja, a tem pa ne. Ker se v sedanji dobi pogostoma slišijo pritožbe, da veljavnost učiteljeva čedalje bolj hira, treba je pomisliti, da brez strahovanja si ne moremo misliti uspešne izreje. Ravno to pa je, kar učitelja napotuje in sili, da večkrat premišljuje: v čem pa je prava veljavnost učiteljeva in na kaj se naslanja? V navadnem življenji se govori in določuje o veljavnosti in važnosti zakonov v državi. Pod tem se sploh razumeva, da je zakon nekaj gotovega; podložni so dolžni spolnovati ga; važnost postave zagotavlja ji moč in obstanek. Dalje se tudi govori o veljavnosti pri vedah in umetnijah. S tem naznanujemo, da je rzsodba izverstnega učenjaka ali strokovnjaka mimo rzsodbe drugih veljavnejša, tedaj boljša, prava in merodajavna. Tudi se govori o veljavi kake osebe, ter se s tem naznanja posebno spoštovanje in čislanje osebe zarad njenih osebnih lastnosti in odličnosti v primeri s sovremeniki; ta veljava je včasih tako velika, da se ji drugi podveržejo brez premislika. S kratko: veljavnost znači na prave prednosti se naslanjajoče spoštovanje nasproti drugim, kar je povod, da rzsodbam, ukazom ali zahtevam veljavnega možaka vsikdar pri-

*) Priobčujemo ta spis našega čast. gsp. dopisovalca. Svoje misli o tem smo že povedali; a povdarjamo še enkrat: tačas, ko se napada ali zanikuje veljava, ki je katoličan naj večja, namreč cerkvena veljava, peša in hira tudi veljava drž. in duh. gosposk, starišev in učencikov; tu prej, tam kasneje, kakor koli je že. Vr.

terjujemo in jih djansko izveršujemo. Kaj pa razumevamo pod veljavo učiteljevo v šoli? Zdi se nam, da je pod tem imenom združena troja veljava, kar hočemo nekoliko pojasniti.

Znano je, da ni družbe brez zakonov. Toraj tudi šola, kakor takšna ni brez zakonov in zato velja tudi v prvi versti strah, mir in red. Z ozirom na učence je učitelj uteleseni zakon. Otrok še ne ve nič od državnih zakonov i. t. d. Vse kar ve, in po čemur se ravna, zapopadeno je v besedah: „Učitelj so rekli!“ Naj višja oblast v državi je tista, ki zakone stavi, jih varuje in skerbi, da se spolnujejo, ki prestopke zavrača ali po zasluženju kaznuje. Ravno ta pravica v šoli pripada učitelju: tudi učitelj zastopa postavu, ter mora imeti v njeno zverševanje moč in oblast. Ukazi in naredbe so vsikdar nedotaknjeni, samovladar je v šoli. Otrok, dokler se ne razvadi, to dobro spoznava in čuti; po tem ravna in svoje dejanje in nehanje opravičuje z besedami: „Učitelj so rekli“. Iz tega, da učenec vidi nad učiteljem tako rekoč utelesen zakon, ter ga spozna za nositelja in izveršitelja zakonov, izvira učitelju veljava in spoštovanje; učitelj mora pa tudi skrbeti, da ohrani ta nazor o svoji osebi pri učencih. Mogoče, da se to kaki miločutni materi preostro dozdeva, ker ona več pričakuje od ljubezni kakor od postavnosti; a treba je pomisliti, da bode otrok svojega učitelja ljubil le takrat, kedar ga bode ubogal. Ako bi pa kateri oče nad tem celo videl, da se mu krivica dela, naj vendar ne prezira, da ne prevelika ostrost, ne slabotna blagodušnost, niti omahljivost učitelju, kot zastopovalcu postave, ne daje veljavnosti, ampak vse kaj drugega, kar pa razjasnimo še pozneje.

Kakor pri postavah, tako naj bode tudi učitelj otroku veljava (avtoritéta) na polji vednosti, učenosti in znanosti. „Učitelj so rekli,“ pravi dostikrat otrok, opravičevajè svojo terditev v katerikoli stvari. Učitelj je učencem neznoten. Zato dostikrat učitelja sprašujejo o rečeh, na kar jim skoraj ni mogoče ali ni pristojno odgovarjati. Otroci se sčasoma navadijo, da o rečeh navadno tako mislijo, in jih tako ogledujejo, kakor te učitelj v šoli jim razjasnuje, t. j. otroci spoznavajo reči in stvari prav le po učitelju. Otrok pričakuje, da mu bo učitelj vselej pravico in resnico povedal, ker on to vse ve. Pri vseh takih in enakih okoliščinah čuti otrok dušno prednost učiteljevo, ki je njemu merodajalna.

Veljava učiteljeva učencem nasproti opira se toraj na omenjeno dvoje, na postavu in učenost. Da pa vsem zahtevam, kar se tiče reda in strahovanja, zadostuje, mora se tema dvema pridružiti še tretja veljava, kar hočemo imenovati osebnost učiteljevo. „Tako so učitelj rekli, tako tudi delajo“, pravi otrok misleč, da učitelj vse prav reče in tudi stori. Nad učiteljem gleda vzor pravičnosti in popolnomasti. Toda ta veljava naj se ne zamenjuje z veljavo, ki izvira iz postavnosti in resničnosti, dasi ravno resničnost in pravičnost tudi simkaj spada. Kaj se vse pod veljavo

osebe razumeva, to ni prav lahko izreči? Navadno se pod tem pojmom razumeva skupnost znamenj in lastnosti, ktere ločene druga od druge se ne dajo enostranski opazovati, in presojevati. Odrasli pripisujemo tako veljavnost navadno onemu, ki v vseh okoliščinah, kar je moč, pravo zadene.

Naj bolje bi se zna biti to svojsto imenovalo „takt“ t. j. dar, ki je podeljen nekaterim ljudem, da v gotovih okoliščinah drugim osebam nasproti izvolijo in določijo to, kar je v takih razmerah naj pripravnejše. K temu pa spada „stori pravo“, potem pa „stori dobro“, ker gre dobro ločiti od prava, na katero se rzsodba nanaša. Ljudstvo sploh pravičnemu in modremu pripisuje veljavnost. Ako sedaj vse, kar smo rekli, obrnemo na učitelja, bi rekli, da s pedagogičnim taktom dobro dela tisti, ki v vseh primerljajih prav ravna. Ako učitelj tako dela, potem mora veljati otrokom za uteleseno nravnost. Dasiravno otrok še vselej ne more zapopasti, zakaj je to, kar učitelj stori, pravo in dobro, vendar le čuti, da je tako! Dostikrat si pa učitelj pridobi veljavo kar na enkrat; kako in s čim? S svojo možato osebo in takim vedenjem, s prijazno-resnobnim pogledom, lepodonečim glasom, kratko: zunajnost človekova tudi dostikrat obilno pripomore k veljavnosti in čisljanji. Se ve, da si učitelj tega ne more sam dati; a tudi naj se nikar ne pozabi, da zunajna prikazen ne more veljave, ki iz nje izvira, stanovitno ohraniti, ako se z njo ne družii poprej imenovano.

Ako tedaj vse skupaj vzamemo, mishimo si pod učiteljevo veljavo: zakonitost, vednost, pravičnost, doslednost, nravnost in poslednjič njegovo osebnost. Iz tega se lahko razumeva to, na kar se veljavnost naslanja; pridobiva si jo učitelj, ako svoj stan in poklic od omeujenih strani ogleduje in temi primerno ravna. Učitelj, namestovalec postave, mora imeti oblast in moč, da jo zveršuje, ako se postava prelomi, mora nastopiti svarjenje, žuganje in kazen. Učitelj toraj skerbi, da šolska postava in red ob veljavo ne pride, povsod naj zahteva natanjčno pokorščino in nepokorščine naj ne pripušča! Izreja naj z ljubeznijo, nagibuje z resnobnostjo, kaznuje pa z oostrostjo, ne da bi se pokazal terdoserčnega ali celo neusmiljenega! Vselej naj bode pravičen, varuje naj se pristranosti in slabotne dobrodušnosti! Zlate poti naj ne zapušča in veljave naj si je v svesti. Ker velja učitelj učencu za merodajno znanost in modrost, zato naj učitelj to zaupanje nikoli v zlo ne rabi! Otroci imajo dober spomin. Zmotiti se, je človeško, zato pa naj se zmota nikdar ne prekriva! Otroci dobro čutijo. Bodi toraj vselej resničen in umeven! Učitelj naj ravna vselej dosledno, to pa naj doseže s tem, da je sam do sebe oster, učence naj pa opazuje in razsoja brez predsodkov. Nikdar naj otroci ne zapazijo kaj nespodobnega, kaj nelepega nad učiteljem, bodi si v besedi ali v djanji. Ni geršega za učitelja, kakor, če nespodobno razgraja, zmerja in se jezi. Dostikrat podere in uniči en sam pregrešek in prestoppek

večletno težavno delo. Učitelj naj bode toraj pred vsem brez madeža, nrvstven in izversten v vsakem obziru: kdor zahteva spoštovanje, naj se tako obnaša da ga zasluži; stan in služba sama ob sebi človeku še ne daje veljave.

Govekar.

Peter Hitzinger

(Znojemski, Pođlipski)

v

slovstvu slovenskem.

XVII.

Kakor katoliška cerkev sploh, tako se je katoliška šola posebej od l. 1855 lepo dvigala po naših krajih, in med predmeti, ki so se v njej gojili, bilo je tudi petje. Prijazno so se shajali pri dekanih duhovni in neduhovni učitelji ter posvetovali o napredovanji šolskem. Vsled takega posvetovanja je prišel v Danico l. 46—49 krasen spis: Petje v naših ljudskih šolah. Poleg pomenkov ob učeniškem shodu na Verhniku spisal P. Hicinger — nekaj naprošen, nekaj primoran — bi človek djal. — Slovenski narod je že kdaj rad pel, skazuje v njem Podlipski jako izverstno po slovstveni zgodovini staro - in novoslovenski; slovenski narod pa še vedno rad prepeva; kakošne pesmi naj se rabijo pri šolskem petji, in od kod se bodo jemale takošne pesmi za petje cerkveno in petje domače; in ali bi bile rabiti še stare pesmi domače? — „Prav bi bilo, de bi se dobre stare pesmice zmed drugih nepripravnih ali napačnih v posebne bukvice odbrale, in nekoliko popilile; tudi napevi bi se ne smeli v nemar pušati, ker so narodovi in dostikrat prav lepi. De se naše ljudstvo bolje izобрази, ni potreba mu vsiga njegoviga jemati in mu le noviga dajati; ali kakor je latinski pregovor, „tabula rasa“ delati, vse postergati, de bi se po tem nov' obraz delal. Toliko ložje bo ljudstvo pridobiti, ako se do njegove stare lastine kaže spoštovanje; toliko raji bo po tem tudi kaj noviga sprejelo, ali se kaj boljšiga dalo učiti. Treba je pa med starimi pesmimi previdno odbirati, zakaj v pesmi, ki je na prvi videz pobožne podobe, zamorejo tudi napačnosti biti . . . Zatorej ne bo napačno, de duhovni pastirji in šolski učeniki mladosti ne opominjajo samo s sploh besedo, da naj ne poje slabih, malovrednih, grešnih pesem; ampak naj take napačnosti po potrebi tudi posebej pokažejo, de se tako vse odverne, kar bi utegnilo dobri sad petja ugonobiti“.

Sam dober pesnik je čislal poezijo narodno, in nabirati ter na svetlobo dajati jel v Zg. Danici l. 1857: Pobožne narodne pesmi. Nabral v Verhniški okolici, nekoliko poravnal in za poskušnjo dal P. Hicinger, in sicer l. 4: Od žalostne gore poleg Preserja; l. 10: Hvala za božje do-